

บทสรุป

ปัญหาเรื่องอันติมสังข์ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในประวัติปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาปรัชญา สาขาอภิปรัชญา ปัญหาทางอภิปรัชญาเป็นเรื่องเคลือบคลุมและยากที่จะทำความเข้าใจ เพราะต้องพยายามคิดโดยไม่อาศัยอายตนะภายนอก ด้วยเหตุที่มันเป็นเรื่องที่อยู่บนขอบเขตของประสาทสัมผัสของเรา ปัญหาทางอภิปรัชญา จึงมักจะทำให้เรางงและเกิดความสับสน เพราะเป็นปัญหาที่เราไม่สามารถหาคำอธิบายที่ชัดเจน แนนอนตายนั่นได้ ดังที่ สจวอร์ด แสมชาयर เขียนไว้ "ปัญหาทางอภิปรัชญา ดูเหมือนจะอยู่นอกขอบเขตของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เป็นปัญหาที่มักจะอยู่ตรงเขตแดนของความรู้ที่เป็นระบบแน่นอนแล้วเสมอ ไม่ว่าเขตแดนของความรู้นั้น จะขยายกว้างออกไปไกลสักเพียงใดก็ตาม"¹ เมื่อพิจารณาประวัติความเป็นมาแล้ว จะพบว่า อภิปรัชญา มีความเกี่ยวข้องกับ พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และความรู้สาขาอื่นด้วย ลักษณะเด่นที่จะเห็นได้ชัดในศตวรรษที่สิบเจ็ด ซึ่งวิทยาศาสตร์กำลังเจริญรุ่งเรือง นักวิทยาศาสตร์กับนักปรัชญาแยกกันไม่ออก นักปรัชญาสมัยนี้จึงนำวิธีการของวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มาใช้ในการอธิบายอันติมสังข์ ครั้นถึงศตวรรษที่ยี่สิบนักปรัชญาส่วนใหญ่เห็นว่าอภิปรัชญาเป็นสิ่งไร้ประโยชน์เพราะไม่สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแน่นอน สาเหตุสำคัญของความสับสนเกี่ยวกับปัญหาทางอภิปรัชญาอีกประการหนึ่ง อยู่ที่การตีความหมายและความเข้าใจผิดทางภาษาคว ย นักปรัชญาสมัยปัจจุบัน จึงหันมาเน้นการวิเคราะห์โครง-

¹Stuart Hampshire, Spinoza (Harmondsworth: Penguin Books, 1970), p. 23. "Metaphysical problems seem to be far ever outside the scope of any of the special science; they seem always to lie on the frontiers of the organized knowledge, however for these frontiers may be extended."

สร้างของภาษา เพื่อให้ได้ความหมายที่แน่นอนตายตัว

เนื่องจากปัญหาทางอภิปรัชญาที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นปัญหาที่ท้าทายสติปัญญาของนักปรัชญาทั้งหลายให้ถกเถียงกันว่า โดยเหตุที่ความสามารถของมนุษย์ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ขอบเขตของวิทยาศาสตร์เท่านั้น อย่างไรก็ตามก็เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนเกี่ยวกับการตีความหมายอันอาจเกิดขึ้นได้ สปิโนซาจึงพยายามอธิบายความหมายของคำในภาษาที่เขาใช้อย่างรัดกุมที่สุด จนเกิดเป็นการแสดงทรรศนะทางปรัชญาโดยวิธีการเรขาคณิตขึ้น สปิโนซาเน้นความสำคัญของคุณผลในการศึกษาเรื่องความเป็นจริง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปรัชญาเวทานตะของอินเดียแล้ว จะพบว่าถึงแม้ปรัชญาอินเดียจะมีลักษณะเป็นศาสนามากกว่าที่จะเป็นปรัชญา แต่ปัญหาเรื่องอันติมดัจจ ในปรัชญาทั้งสองระบบนี้ ก็มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ทั้ง ๆ ที่ไม่มีหลักฐานปรากฏว่า สปิโนซาได้อิทธิพลจากปรัชญาเวทานตะแต่อย่างใด จึงเป็นเรื่องแปลกที่ปรัชญาของสปิโนซา กับปรัชญาตะวันออกอย่างเวทานตะมาพ้องกันได้ มีเหตุผลบางประการที่นักวิจารณ์ถือว่า ปรัชญาตะวันออก เช่น ปรัชญาอินเดีย เป็นศาสนาไม่ใช่ปรัชญา เพราะเหตุที่ปรัชญาอินเดียไม่แยกจากศาสนาและการประพฤติปฏิบัติ ความรู้มีไว้เพื่อเป็นทางไปสู่ความหลุดพ้น คือเป็นเรื่องของการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี นอกจากนี้เรื่องเกี่ยวกับอันติมดัจจนั้น ปรัชญาพุทธอย่างมีเหตุผล และเป็นความคิดบริสุทธิ์ ส่วนศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้ในรูปของภาพที่อาศัยอายตนะภายนอก, นิยายปรัมปรา และสัญลักษณ์ แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาของสปิโนซากับปรัชญาเวทานตะ แสดงให้เห็นว่า ศาสนาอย่างเวทานตะ ก็มีความคิดสอดคล้องกับทรรศนะปรัชญาของสปิโนซา ซึ่งเป็นเรื่องยืนยันได้ว่า ศาสนาของตะวันออก เช่น เวทานตะ ก็เป็นเรื่องของคุณผลเหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะมีเรื่องของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าจะพิจารณาเฉพาะเพื่อเนื้อหาในค่านอภิปรัชญาแล้ว ปรัชญาทั้งสองระบบนี้มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ทั้ง ๆ ที่ปรัชญาเวทานตะ เป็นปรัชญาที่ใฝ่แนวความคิดมาจากคัมภีร์อุปนิษัท ซึ่งเป็นเรื่องของศาสนา เช่น ศาสนาฮินดูและคริสตศาสนา แต่ก็มีลักษณะของปรัชญาสมัยใหม่ในกลุ่มเหตุผลนิยม ซึ่งเห็นว่า วิธีการทางเรขาคณิตจะสามารถให้ความรู้ที่แน่นอนได้ หนังสือ Ethics ของเขาจึงมีรูปแบบเป็นเรขาคณิต สปิโนซามีศรัทธาใน

เรื่องของเหตุผลอย่างเต็มที่ แต่ถึงกระนั้นก็ตามเขายังเชื่อว่า ความรู้ที่แท้จริงในชั้น
สุดท้าย คือ วัฏจักรระบบของจักรวาลทั้งหมดที่มี "สาร" เป็นสาเหตุความรู้อุสร่างและสิ่งสร้าง
เป็นดังเดียวกัน เป็นความรู้ที่เราไม่อาจรู้ได้โดยอาศัยเหตุผลเท่านั้น ต้องอาศัย
สัญชิตติญาณด้วย แต่โดยเหตุผลแล้ว เรารู้สึกว่า ความรู้ในชั้นดังกล่าวเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
ไม่ได้ มนุษย์ไม่มีความสามารถถึงขั้นนั้น มันจึงเป็นเพียงความรู้ในอุดมคติของมนุษย์
เท่านั้น

ทรรศนะดังกล่าวแตกต่างจากปรัชญาเวทานตะ ปรัชญาเวทานตะถือว่า ความ
รู้อัจฉกกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถเป็นไปได้โดยอาศัยสัญชิตติญาณเช่นเดียวกัน ใครก็ตาม
ที่เกิดความรู้แจ้งอย่างถูกต้องว่าตัวเองไม่แตกต่างจากพรหมัน ก็แสดงว่าคน ๆ นั้นได้
บรรลุโมกษะแล้ว การบรรลุโมกษะหรือความหลุดพ้นนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งของชีวิต
ทรรศนะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นศาสนาของปรัชญาเวทานตะ อย่างไรก็ตาม
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีขอบเขตที่จะวิจัยเฉพาะในแง่อภิปรัชญาเท่านั้น จึงไม่มีรายละเอียด
เกี่ยวกับทฤษฎีความรู้และจริยศาสตร์ ดังนั้นผู้ที่สนใจก็อาจจะทำการวิจัยเปรียบเทียบ
ปรัชญาของสปิโนซากับปรัชญาเวทานตะในแง่ทฤษฎีความรู้และจริยศาสตร์ต่อไปได้

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กีรติ บุญเจือ. ตรรกวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

_____. สรณิพนธ์ปรัชญาตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล,
2520.

จี.ที. คัมบลิว. แพทริก. ปรัชญาเบื้องต้น. แปลจาก Introduction to Philo-
sophy, โดยกีรติ บุญเจือ กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518

คัมบลิว. ที. สเตส. ปรัชญากรีก. แปลจาก A Critical Mistory of Greek
Philosophy, โดย ปรีชา ช่างขวัญเป็น กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, 2514.

สติจันท์ ชักเตอร์จี และชิเรนทร โมฮัน หัตตะ. ปรัชญาอินเดีย. แปลจาก
Introduction to Indian Philosophy, โดย สนั่น ไชยานุกูล
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2519.

ภาษาอังกฤษ

Beck, Lewis White. Six Secular Philosophers. New York: The
Free Press, 1966.

Copleston, Frederick. A History of Philosophy. New York:
Image Book. 1960. Vol. IV.

Curley, E.M. Spinoza's Metaphysics, An Essay in Interpretation.
Cambridge: Harvard University Press, 1969.

- Descartes, Rene. A Discourse on Method : Meditation on the First Philosophy : Principles of Philosophy. Translated by John Veitch. London: Dent, 1969.
- Greene, Marjorie (ed). Spinoza. New York: Anchor Books, 1973.
- Hampshire, Stuart. Spinoza. Harmondsworth: Penguin Books Ltd., 1951.
- Hiriyanna. Outlines of Indian Philosophy. London: George Allen & Unwin Ltd. c 1956.
- Jasper, Karl. The Great Philosophers. New York: Harcourt, Brace & World Inc., c'1966.
- Kashap, S. Paul. (ed). Studies in Spinoza. Los Angeles: University of California Press, 1972.
- Locke, John. An Essay Concerning Human Understanding. London: Collins, 1969.
- Mahadevan, T.M.P. The Philosophy of Advaita. Madras: Ganesh & Co. Private Ltd., 1969.
- Martineau, James. A Study of Spinoza. London: Macmillan, 1895.
- Radhakrishnan. Indian Philosophy. London: George Allen & Unwin Ltd., c 1956. Vol. II.

- Radhakrishnan and Moore, Charles A. (ed). A Source Book in Indian Philosophy. Princeton: Princeton University Press, c 1957.
- Runes, Dagobert D. Dictionary of Philosophy. Totawa: Littlefield, Adam & Co., 1971.
- Sen, Sanat, Kumar. A Study of the Metaphysics of Spinoza. Calcutta: Navana Printing Works Private Limited, 1966.
- Sharma, Chandradhar. A Critical Survey of Indian Philosophy. Delhi: Motilal Banarsidass, 1964.
- Spinoza, Benedict de. Ethics. Translated by James Gutmann. New York: Hafner Publishing Company, 1949.
- _____. The Principles of Descartes' Philosophy. Translated by Halbert Hains Britan. La Salla: The Open Court Publishing Company, 1974.
- Srinivason, G. Studies in East-West Philosophy. New Delhi: Arnold-Heinemann Publishers (India) Private Limited, 1974.
- Tomlin, E.W.F. The Western Philosophers. London: Hutchinson & Co., Ltd., 1950.

Wild, John. (ed). Spinoza Selections. London: Scribner's sons
c 1930.

Wolfson, Harry Austryn. The Philosophy of Spinoza. New York:
Meridian Books, 1960.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา

นางดวงดาว กীরติกานนท์ สำเร็จการศึกษาได้ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 และได้เข้าศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาปรัชญา ปีการศึกษา 2515

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย